

Psalmvalet.

G. T. LUNDBLADS *Psalmvalslista*. Ny omarbetad upplaga utgiven av Knut Peters. 75 s. Gleerups förl. 1:50.

Det berättades på sin tid om en teologie professor i Upsala, att han först granskade nummertavlan, när han kom till högmässan i Domkyrkan. Befanns psalmvalet då vara alltför oskickligt gjort, vände han och firade sin mässa i den andra, närbelägna kyrkan.

Utan tvekan är prästens förmåga att uppgöra psalmsedeln en av de starkast bidragande faktorerna, när det gäller att skapa — låt mig säga — hemkänsla i kyrkan. En bristande förmåga i detta stycke sätter spår efter sig i gudstjänstlivet. Oförmågan må sedan bero av brister i kunskapen, tyvärr alltför vanliga, i viljan, i förmågan eller i smaken och omdömet. Där oförmågan är alltför stor blir inte sällan resultatet en psalmsättning, som alldeles fördriver hemkänslan ur kyrkan. Endast en ringa procent av kyrkofolket har därvid såsom professorn flera möjligheter för gudstjänstbesöket.

Nu är det ju så att sedvänjan i vår kyrka givit den tjänstförrättande prästen oinskränkt makt över psalmvalet. Den tidigare reformationstiden har ju dock icke varit främmande för tanken att urvalet av högmässans psalmer för de särskilda söndagarna åtminstone på viktigare punkter, främst i fråga om gradualen, skulle regleras av handbokens föreskrifter. Ännu finnas ju sådana anvisningar, fast i ringa omfång i gällande handbok, nämligen för valet av ingångspsalms. Med de nuvarande förhållandena har i prästens hand lagts rätten att bestämma om det urval av *psalmer* i psalmboken, som hållas levande inom den nuvarande kyrkomenigheten och därmed — i huvudsak — över de *koraler*, som där skola övas. Här kan prästen bliva en herre över församlingen, eller ock en tjänare till hennes glädje. Han gör sig till en herre eller tyrann, när han hänsynslöst överordnar sina personliga tycken och önskningsar de sakliga motiv som borde bestämma hans psalmval. Än nyckfullare är tyranniet, när lättjan och slumpen i förening sätta psalmerna.

Församlingen har rätt att begära — icke att prästen underordnar sig mer eller mindre högljudda kretsars eller gruppers krav — men att han själv underordnar sig den tanke som är den bärande för högmässan i allmänhet och för den ifrågavarande söndagen i synnerhet. Såsom Guds ords predikare har han att gå till psalmvalet och sträva efter att predikan, liturgi och psalmsång sammanhållas till en enhet.

Ty — psalmsången skall vara *församlingens stilla meditation och bön* åsyftande antingen att bereda de trognas hjärtan för det som skall komma eller ett fullföljande och sammanfattande av det som redan har

förkunnats i textläsning eller i predikan. I psalmen predikar församlingen själv eller beder.

Törhända behöver detta alldeles särskilt inskräpas för prästen som står ensam ute i sin församling och bär ansvaret för församlingsgudstjänsten söndag efter söndag. Han har större möjlighet att ensidigt trycka sin stämpel på gudstjänstlivet än den präst som har kolleger som skifta med honom vid altaret och på predikstol. Det är ock klart att en präst med speciell läggning, en rörelsepräst eller en präst med ett särskilt intresse — här har större frestelser för ensidighet och till subjektivism av det slaget som i längden kan trötta ut församlingen och kränka hennes legitima krav. Detta krav är ett krav icke på omväxling allenast, utan på fulltonighet i den förkunnelse, som är församlingens privilegium.

En stor svårighet för den psalmsättande prästen, vare sig han är ensam i sin tjänst eller ej, är att nå översiktlighet över det egna psalmvalet. En fullständigt onödigt enformighet i psalmsättningen uppkommer icke sällan därigenom att uppmärksamheten inriktas helt på den förevarande söndagen, ej på dess plats i kyrkoåret, på de flydda söndagarna och deras naturliga psalmer eller de efterföljande söndagarna. Därigenom går församlingen ofta miste om den verkningfulla växling, som kyrkoåret skänker. Passionstiden kan bli en enda enahanda långfasta, i stället för en via dolorosa som mörknar ju mer den närmar sig slutet.

Det är heller ingalunda likgiltigt hurudan totalsumman av de i högmässan under ett kyrkoår sjungna psalmerna blir, vare sig man därvid främst tänker på vad som fått komma med — en del kanske upprepat till leda — eller på vad som kanske aldrig fått bäras fram av församlingen i dess sång.

En inventering av något års psalmsedlar borde törhända esomof-tast anfallas såsom en nyttig självvranssakan för prästen. Den skulle törhända ge svar på ett annat intressant spörsmål: vid vilka delar av kristendomen uppehåller sig den nutida förkunnelsen helst? Eftersträvar prästen fulltonighet i sin predikan så strävar han förvisso ock att låta samma fulltonighet och djup uttryckas i församlingens predikan — de fem eller de sju psalmerna i söndagens högmässa.

I förordet till den nya upplaga av Lundblads med rätta vitt spridda psalmvalslista, som kyrkoherde Knut Peters har utgivit, diskuterar den nye utgivaren med stor grundlighet den funktion, som de olika psalmerna fylla inom högmässan. Liturgi-historiskt och hymnologiskt vetande förenar sig i denna diskussion liksom i det efterföljande psalmurvalet med fin psykologisk takt. Man följer diskussionen med intresse. På åtskilliga punkter har den nya upplagans utgivare en annan syn på psalmvalet än den äldre. Pietetsfullt har då kyrkoherde Peters ställt båda sida vid sida.

Detta gäller främst valet av gradualpsalmen. Lundblad hävdade ju här den Quenselska principen om gradualet såsom responsum till episteln. Peters låter däremot evangeliet såsom dagens huvudtext bestämma psalmvalet. Rent teoretiskt, principiellt måste anmälaren här ansluta sig till den Quenselska uppfattning, vilken ju blir den nödvändiga konsekvensen av den här förut hävdade uppfattningen av psalmen såsom församlingens

fortsatta meditation över den lästa texten. Meditationen eller utläggningen kan icke rimligtvis komma före texten. Det är icke tillfredsställande när psalmen föregriper evangeliet. Den har en förberedande uppgift men skall icke föregripa.

Detta rent principiellt. Praktiskt är det oundgängligt nödvändigt att rucka på principerna. Andra hänsyn, vilka måste erkännas som legitima, kräva att tillfredsställas. — En epistel, till exempel, som faktiskt icke kan anses hemmahörande under söndagens tema, får icke så binda psalmsättaren, att han väljer en gradual, som ytterligare understryker det disparata momentet. Kravet på gudstjänstens enhetlighet är legitimt. I striden mellan sådana legitima krav får vid psalmvalet det slutliga avgörandet lämnas åt den goda smaken och omdömesförmågan. Man kan icke heller rättvisligen beskylla Peters för att driva sin tes till ytterlighet. Att han här i psalmvalslistan ställt båda de olika utgångspunkterna sida vid sida är otvivelaktigt en förtjänst i den nya upplagan.

I den nya upplagan har jämväl de nya psalmerna inarbetats i den mån de kunnat anses tjänliga som högmässopsalmer. I förordet anger kyrkoherde Peters sin ställning också till dessa. Gent emot de nytillkomna av den andliga sångens prägel ställer han sig avvisande åtminstone ifråga om deras användbarhet i högmässan.

En nyhet i upplagan är införandet av offertoriepsalmer. Även här har de temporeprincipen kommit till uttryck, vilket säkert kommer att tjäna till att göra nattvardens innehåll rikare.

En avdelning psalmer för kasuella tillfällen avslutar psalmvalslistan tillika med ett par översikter över de psalmer, som förekomma i Introitus och Gradualen.

Liksom förr Lundblads psalmvalslista var en god hjälp för den flitige prästen i denna viktiga del av hans högmässoberedelse, så blir förvisso den nya upplagan det för den nuvarande generationen. Det kan väl icke förhindras att den därtill blir en vilokudde för den late prästen. I så fall en vilokudde, över vars verkningar församlingen åtminstone icke behöver bliva bedrövad. Inalles erbjuder den en utmärkt hjälp att komma till rätta med utmejslandet av gudstjänstens tema i församlings-sången och samtidigt en hjälp att erhålla en överblick över psalmsättningen under ett kyrkoår.

Arthur Adell.

Bidrag till kännedom om 1700-talets svenska koralboksarbete.

En överblick.

För att rätt förstå och rättvist kunna bedöma Johan Christian Fredrik Hæffners insats på koralmusikens område i vårt land torde det vara nödvändigt att kasta en blick på det arbete, som nedlades på området under 1700-talet eller noggrannare preciserat mellan åren 1697 och